Plaatselijke aanduiding monument

Hatertseweg 111-113

Aanwijzingsbesluit

n.t.b

ID-code

2966

Redengevende omschrijving van het monument

INLEIDING

Kerk (113), pastorie (111) en Lourdesgrot van de Rooms-Katholieke Lourdeskerk aan de Hatertseweg te Nijmegen. Op 12 juli 1923 ontving de 38-jarige Nijmegenaar Gerardus Marinus de Grood, kapelaan te Rosmalen, de opdracht tot het oprichten van een nieuwe parochie in Nijmegen-Zuid. Op 18 oktober werd de parochie officieel opgericht en groot Maria-vereerder als hij was, wijdde hij de parochie en kerk toe aan O.L.V. van Lourdes. De kerk werd samen met de naburige pastorie in 1924 in opdracht van het kerkbestuur van de O.L.V. van Lourdeskerk gebouwd, naar ontwerp van architectenbureau Thunnissen-Hendricks, ook vermeld als ir. H.J.W. Thunnissen en J.H. Hendricks uit Den Haag. De eerste steen werd gelegd op 1 september 1924 en kon na een voorspoedige bouw op 29 juni 1925 worden geconsecreerd. De kerk was toen half afgebouwd. De architect Thunnissen ontwierp verspreid door heel Nederland vele landhuizen in overwegend traditionele landhuisstijl. Ook was hij in Duitsland actief op het gebied van de landhuisbouw. Daarnaast was de Rooms-Katholieke Kerk een groot en belangrijk opdrachtgever voor hem. De oeuvrelijst van Thunnissen omvat een lange opsomming van katholieke kerken, scholen, opvanghuizen en klinieken. In de jaren twintig van de vorige eeuw werkte hij een periode samen met de architect J.H. Hendricks, die met name het tekenwerk en de interieurontwerpen voor zijn rekening nam. De ontwerpen van Thunnissen hebben over het algemeen traditionalistische stijlkenmerken, zo ook herkenbaar bij de onderhavige panden.

De O.L.V. van Lourdeskerk is een zogenaamde kruiskerk. De kerk heeft een breed middenschip en vieringtoren. Aan de voorzijde werd een toren voorzien, die op een later tijdstip bijgebouwd moest worden. Hier is het door ontbrekende gelden echter nooit van gekomen. Omstreeks 1933 werd het plan opgevat om rechts van de kerk een Lourdesgrot te bouwen. Voor de financiering van deze grot waren telkens kleine bedragen van de jeugd van geheel Nijmegen gevraagd. Het werd een massieve grot van Franse rotssteen, waarin ook een rotsfragment werd gemetseld dat afkomstig was uit de holte van de Lourdesgrot, waarin Maria verscheen aan Bernadette. Deze steen werd gewaarmerkt door de bisschop van Tarbes. Ook voor dit project werd Thunnissen gevraagd een ontwerp te leveren. De kunstenaar Piet Gerrits (H. Landstichting) ontwierp het eenvoudige expressieve Mariabeeld.

Tijdens het pastoraat van A.J. Schots werd de kerk ‘afgebouwd’. In 1948 werd er een verzoek gedaan bij de gemeente voor het bouwen van een overkapping aan de voorgevel van de onvoltooide kerk. Het ontwerp werd wederom door Thunnissen geleverd en is thans nog aanwezig. Ook bij de pastorie werden rond deze tijd een aantal kleine wijzigingen doorgevoerd. Enkele jaren later werd er in 1955 een verzoek gedaan bij de gemeente om de pastorie te verbouwen/vernieuwen naar ontwerp van o.a. Thunnissen. Het nieuwe ontwerp voor de pastorie hield o.a. een wijziging van het exterieur in, waarbij de karakteristieke traditionalistische architectuurkenmerken alle werden vervangen voor een meer utilitair naoorlogs ontwerp. Deze plannen werden echter niet doorgevoerd, waardoor het exterieur van de pastorie, met uitzondering van de twee schoorstenen en de raamverdelingen, nauwelijks afwijkt van

Vervolgvel
1

de ontwerptekening van Thunnissen-Hendricks uit 1925. Wel werd intern een aantal wijzigingen aan het interieur aangebracht en werd het terras, achter de pastorie, verbreed en van een windscherm voorzien. Ook deze periode vertegenwoordigd bepaalde waarden.

N.B. Het ensemble gebouwen staat ook in verband met de O.L.V. van Lourdesschool aan de Akkerlaan, welke in 1927 door pastoor G.M. de Grood werd gesticht en op 3 september 1928 werd ingewijd. Het naastgelegen voormalige parochiehuis dat in 1938 op initiatief van kapelaan Schellekens werd gebouwd en in 1953 werd uitgebreid met een verkennershuis behoort hier ook toe.

OMSCHRIJVING VAN HET MONUMENT

Beschrijving van de O.L. Vrouwe van Lourdeskerk
De O.L. Vrouwe van Lourdeskerk is een kruiskerk. De plattegrond is vormgegeven naar het Latijns kruis met een middenschip, zijbeuk, transept en koor, met zangkoor. De gehele kerk is in schoon metselwerk opgebouwd, in rood-bruine gevelklinkers Waalvorm, kenmerkend voor de ontwerpprincipes van het rationalisme. De lengte-as van de kerk is oost-west gericht met het altaar op het oosten en de entree op het westen. Op het noorden, in de oksel van transept en koor, bevindt zich een uitbouw onder een plat dak met een zijingang (voormalige sacristie en entree tot zangkoor). Het samengestelde dak is bedekt met een antracietkleurige Oud Hollandse pan en watert af via bakgoten op klossen. Alle ramen van de kerk hebben een gietijzeren tracering en zijn, behalve de ramen in het transept en het koor, voorzien van blanco glas-in-lood. De kerk wordt bekroond door een octogonale vieringtoren met spits. De vieringtoren heeft een koperen decoratieve bekroning. De voorgevel heeft een tuitgevel met in de top een klokkentoren. Het tongewelf, dat zichtbaar is in de voorgevel, is ingevuld met een ietwat meer rode baksteen. Hierin is de entree gesitueerd bestaande uit een dubbele houten deur. Aan weerszijden van de entree bevindt zich een enkele deur. Daarboven de overkapping uit 1948 met daarboven drie gegroepeerde rondboogramen. Beide zijgevels zijn op eenzelfde wijze opgebouwd, met uitzondering van de aanbouw van de sacristie aan de linkerzijgevel. Het schip met zijbeuken is vijf traveeën breed, gescheiden door steunberen. In iedere travee in het muurwerk van de zijbeuk drie slanke rondboogvensters. In het schip, per travee grote vensters met een zesvoudige verdeling. De gevels van het transept zijn rechthoekig afgesloten, hierin een rondboog, gedekt met een zadeldak. Hoog in de zijgevels drie, relatief kleine, identieke rondboogramen. In de voorgevel van het transept een groot samengesteld raam met glas in lood. De sacristie is toegankelijk vanuit de kerk alsook via een eigen ingang in de oksel van het transept en het koor. De sacristie ligt verhoogd ten opzichte van het maaiveld, met daaronder een kelder. Uiterst rechts tegen het transept, een laag bouwvolume met entree onder een lessenaarsdak, links hiervan een uit twee bouwlagen bestaand volume met zadeldak. De achtergevel bestaat uit de zijgevel van de sacristie en het koor. De sacristie heeft een zelfde gevelinvulling als aan de andere zijde, bestaand uit een driedelig samengesteld venster. Het koor heeft een vijfhoekige afsluiting zonder raampartijen. Om het koor loopt een smalle gang afgedekt met een lessenaarsdak.

Interieurbeschrijving
De plattegrond van de kerk is volledig symmetrisch, met uitzondering van een rechthoekig bouwvolume dat links van het chevet ligt. Hierin bevindt zich de vroegere sacristie. Het interieur van de kerk wordt gekenmerkt door schoon metselwerk met sluitstenen in steen, waarvan het overgrote deel een Art Deco ornamentiek hebben. Het is een indrukwekkende ruimte waarvan het gewelf bestaat uit zeven tongewelven (schip + transept + koor). Ook het muurwerk en de steunberen en arcades zijn in schoon

Vervolgvel
2

metselwerk opgetrokken. De koepel met steunberen heeft een omloop met Art Deco motieven, waaronder, per vlak een licht is geplaatst. Elk muurvlak van het octogonaal heeft drie rondboogramen met gekleurd glas in lood. Het plafond heeft een stervormige, gestuukte afwerking.
De vloer is belegd met Naamse steen welke in 1941, bij gelegenheid van het 25-jarig priesterfeest van pastoor Schots door de parochianen werd aangeboden. De kerk en sacristie hebben voor het grootste gedeelte hun oorspronkelijke kozijnen en raamhout, alsook deurkozijnen en deuren behouden. Uitzondering hierop zijn een aantal deuren bij de zijingang van de kerk (portaal tussen kerk en sacristie). Deze zijn omstreeks de jaren vijftig/zestig, getuige hun afwerking, geplaatst. Verder bestaat het interieur nog uit een aantal vernoemingswaardige nagelvaste onderdelen, waaronder het Heilig Hart altaar geplaatst door de firma Euwens naar tekeningen van Wim Nijs. Rechts van, waar eens het hoogaltaar stond, bevindt zich een groot glas in loodraam, voorstellende; het laatste avondmaal, de vlucht uit Egypte en de mannaregen, van de hand van Joep Nicholas uit 1934. In datzelfde jaar werden de twee beelden, ter plaatse van de narthex/oksaal, van St. Jozef en St. Anthonius geleverd van beeldhouwers C. Everaerts en M. Andriessen. Daarnaast nog het Maria altaar dat in de jaren 1944 werd ontworpen door architect Frits Schutz uit Den Bosch en uitgevoerd door de Utrechtse beeldhouwer Uiterwaal in 1948. Van dezelfde steensoort is ook het Mariabeeld gekapt. De mozaïekachtergrond werd eveneens in 1948 ontworpen door Bruno Ninaber van Eijben; een industrieel vormgever die voornamelijk bekend is vanwege zijn sieradenontwerpen. Het in zwart Belgisch marmer vervaardigde hoogaltaar uit 1936 welke werd gebeeldhouwd door Wim Nijs uit Blaricum is niet meer aanwezig. In plaats hiervan staat er nu een orgel op de plaats van het hoogaltaar. In de sacristie en nevenruimtes vind men een zelfde vloer als in de kerk. Verder heeft de sacristie nog een aantal afwerkingen uit de bouwtijd waaronder een balkenplafond en een gemetselde lambrisering van rode baksteen met een groene, geglazuurde tegelband.

Beschrijving van de pastorie
Pastorie gelegen aan de Hatertseweg aan de linkerzijde van de O.L. Vrouwe van Lourdeskerk uit 1925. De pastorie is opgebouwd uit een kelder en twee bouwlagen onder een schilddak en is parallel aan de weg gesitueerd. Tegen de linkerzijgevel een iets terug liggende, rechthoekige, uit een bouwlaag bestaande uitbouw onder een schilddak en aan de rechterzijgevel, uiterst links, een uit drie traveeën bestaande erker, onder een plat dak. Het geheel is in schoon metselwerk opgetrokken met een in kruisverband gemetselde rood-bruine gevelklinker Waalvorm. Veel gevelelementen waaronder kozijnmaten, lekdorpels etc. zijn, met uitzondering van de entreepartij centraal in de voorgevel, op identieke wijze toegepast. Dit geldt ook voor de grootte van de hoeken van de kap en de mate van overhang. De schoorstenen zijn belangrijke beeldbepalende elementen aan de twee uiterste zijdes van het hoofdvolume. De voorgevel is symmetrisch opgesteld. De entreepartij ligt centraal in het hoofdvolume en is bereikbaar via een klein opstaand bordes, voorzien van tegels. De rondboogdeur is gevat in een decoratief gemetselde rondboog waarin zeven bovenlichten gevat zijn met glas in lood. Aan elke zijde van de entree, vier rondboogramen, tevens met glas in lood. Op de eerste verdieping, centraal boven de entree een rechthoekig raam, door stijlen verdeeld in vijf vlakken. Aan weerszijden hiervan een rechthoekig raam met een middenstijl. In de aanbouw links van het hoofdvolume bevindt zich een rechthoekig raam. De zijgevel van de uitbouw is voorzien van een dienstingang links in de gevel met kleine gemetselde trap en een groot niet monumentaal raam. Hierboven een kleiner raam met oorspronkelijke verdeling. In de zijgevel van het hoofdvolume, aan de rechterzijde, nog een oorspronkelijk raam met middenstijl en in de zoldering, twee smalle, rechthoekige ramen. De rechter zijgevel, welke goed zichtbaar is vanaf het voorplein van de kerk, is naast de erker nog voorzien van een kruiskozijn. Boven deze deur en de erker nog twee ramen met middenstijl en in de zoldering twee

Vervolgvel
3

smalle rondboogramen. De achtergevel is symmetrisch opgebouwd uit een centraal gelegen bordes met keermuurtjes, uitgevoerd in schoon metselwerk en een vloer van tegels en een windscherm. Deze ontsluit een openslaande deur met smalle zij- en bovenlichten. Rechts hiervan een enkele deur met bovenlicht met daarnaast een smal terug liggend toiletraam. Op de eerste verdieping, centraal in de gevel, een zeer grote raampartij, met centraal een raam met aan weerszijden twee smalle muurdammen met daarnaast een rechthoekig raam met middenstijl.

Interieurbeschrijving
De plattegrond van de pastorie laat zien dat deze een tweeledige functie had; enerzijds was het de woning van de pastoor, anderzijds diende het een representatieve functie als kantoor. Daarom was er op de begane grond, naast utilitaire zaken als een keuken en toilet, ook een eet- en zitkamer, een zogenaamde zaal en spreekkamer, welke werden ontsloten door een centraal gelegen gang. Op de eerste verdieping waren een dienstbodekamer, maar ook een zitkamer voor de pastoor en een aantal slaapkamers. Deze indeling is nu nog steeds in hoofdlijnen te herkennen, met uitzondering van de eetkamer en zaal die zijn samengevoegd. De pastorie heeft voor het grootste gedeelte zijn oorspronkelijke kozijnen en raamhout behouden. Uitzonderingen hierop vormen de ramen in de voorgevel, alsook de openslaande deuren, ter plaatse van het terras, de deur van de achteruitgang en de rondboogramen op zolder. Vrijwel overal nog oorspronkelijke deurkozijnen en paneeldeuren. In de gang tevens een trap met gestoken trapleuning met Art Deco snijwerk en tochtdeur in eenzelfde vormgeving als de buitendeur met bovenruiten. Daarnaast heeft de pastorie nog een aantal zeer bijzondere uit de bouwtijd stammende interieurafwerkingen. In de kelder nog de oude wijnkelder, alsook verschillende ingebouwde stellingkasten en een provisiehok. Op de begane grond vind je ter plaatse van de keuken en bijkeuken nog een terrazzovloer. Een dergelijke vloer bevindt zich eveneens in het vroegere personeelstoilet. In deze ruimtes ook nog verschillende soorten tegelwerk uit de bouwtijd alsook in de keuken een ingebouwde servieskast. In de oude spreekkamer nog een aantal inbouwkasten, alsook in de zitkamer van de pastoor. Op de verdieping en de tweede verdieping zijn naast een aantal inbouwkasten, jaren twintig wasbakken en een plafond, geen bijzondere interieurafwerkingen bewaard gebleven. Mogelijk zit er onder het moderne tapijt nog een houten afwerkingsvloer. Op een later tijdstip zijn alle oorspronkelijke plafonds, met uitzondering van de tweede verdieping, vernieuwd.

Beschrijving van de Lourdesgrot
De Lourdesgrot is een kunstmatig aangelegde grot opgetrokken in antracietkleurig vulkanisch gesteente. De grot heeft een stijgbeugelvormige plattegrond, is meer dan manshoog en wekt door dieptewerking en een kunstig gebruik van perspectief de indruk dat deze veel dieper is. Rechts, in een nis, staat een beeld van de Heilige Maria ten voeten uit. De Maria is van zandsteen en heeft haar armen in een biddend gebaar. De grot is deels begroeid met klimplanten, die de achterzijde van de grot, geheel aan het oog onttrekken. Dan ligt er nog een moderne vloerafwerking van betonklinkers en is de grot afgesloten door een modern hek. Deze laatste onderdelen vallen buiten de bescherming.

WAARDERING
De kerk en pastorie zijn van architectuurhistorische waarde als een bijzondere uiting van traditionalistische architectuur uit de eerste jaren van het Interbellum. Er is sprake van hoogwaardige esthetische kwaliteiten en een grote herkenbaarheid door steeds terugkerende architectonische elementen, die hun herhaling in het interieur van beide gebouwen vinden. In het interieur van de kerk en de pastorie bevinden zich daarnaast nog verschillende beschermingswaardige afwerkingen en

Vervolgvel
4

kunstuitingen uit verschillende tijdsperiodes (bouwtijd en wederopbouwperiode). Tevens zijn de gebouwen van belang als onderdeel van het oeuvre van de architect H.J.W. Thunnissen.
De gebouwen zijn van stedenbouwkundige waarde als beeldbepalende panden aan de Hatertseweg die een ensemblewaarde hebben samen met de Lourdesgrot, alsook het schoolgebouw en het gemeenschapshuis dat aan de Akkerlaan in respectievelijk 1927 en 1936 met gelden van de parochie werd gebouwd. Daarnaast vertegenwoordigen de kerk, pastorie en Lourdesgrot cultuurhistorische waarde als gebouwd erfgoed dat in verband staat met de geschiedenis van de Rooms-Katholieke gemeenschap te Nijmegen in het algemeen en die van de O.L.V van Lourdesparochie die in 1927 door pastoor G.M. de Grood werd opgericht, in het bijzonder.

Bronnen:
https://reliwiki.nl/index.php/Nijmegen,_Hatertseweg_111_-_O.L._Vrouw_van_Lourdes
https://zoeken.hetnieuweinstituut.nl/nl/personen/detail/?q=thunnissen&page=2
Gebouwendossier Regionaal Archief Nijmegen
Beeldbank Regionaal Archief Nijmegen
Loeff, J.R.H.M., parochiegids O.L. Vrouwe van Lourdes Nijmegen, Nijmegen

Kadastrale tenaamstelling	gegevens september 2022
Kadastrale aanduiding	HTT02
Gemeente:	Nijmegen
Sectie:	L
Nummer(s):	4954

foto’s op vervolgblad

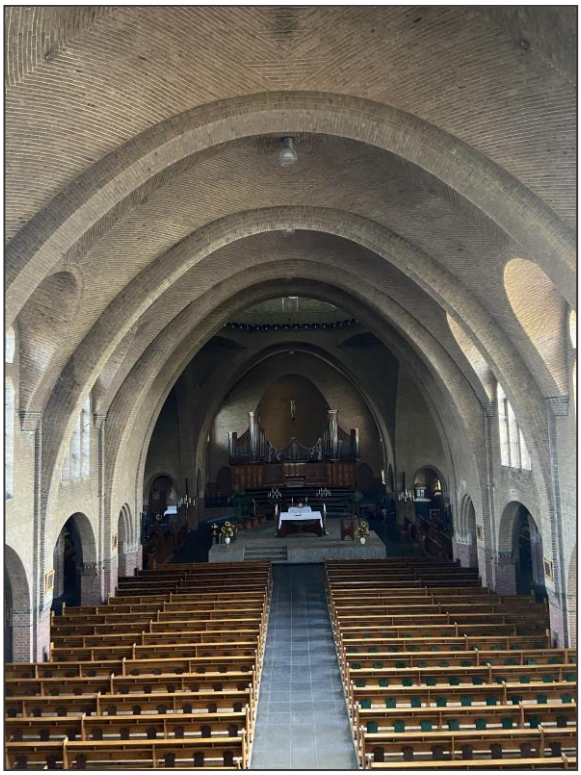
Vervolgvel
5

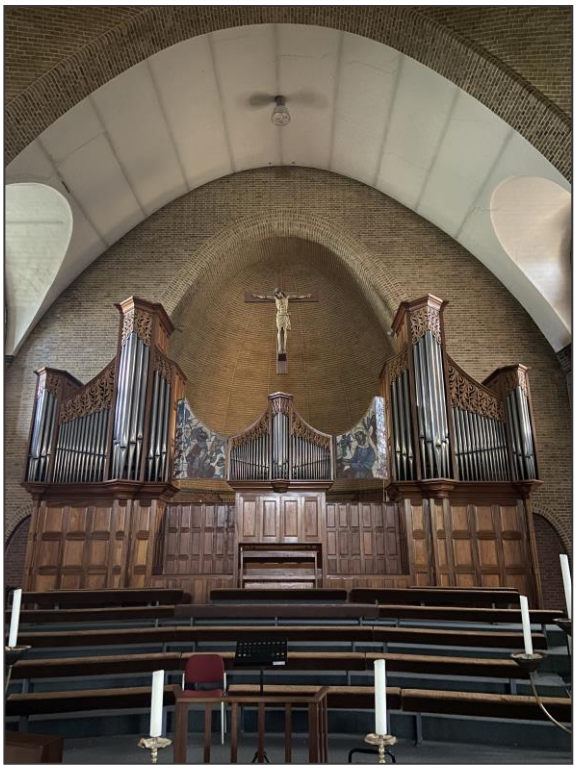

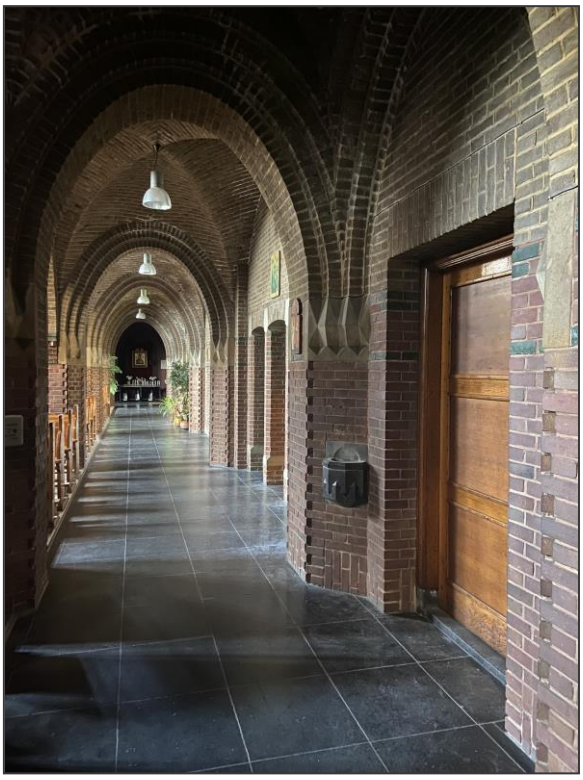

Vervolgvel
6

Vervolgvel
7

Vervolgvel
8

Vervolgvel
9

Vervolgvel
10

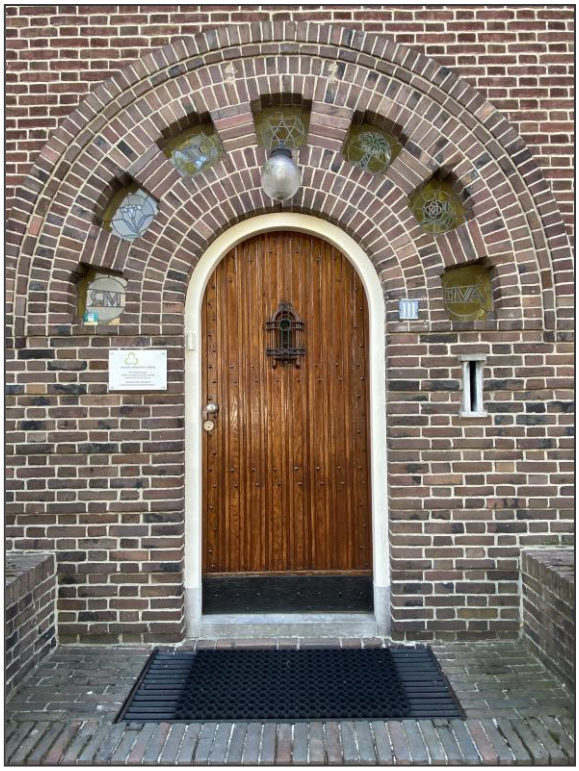

Vervolgvel
11

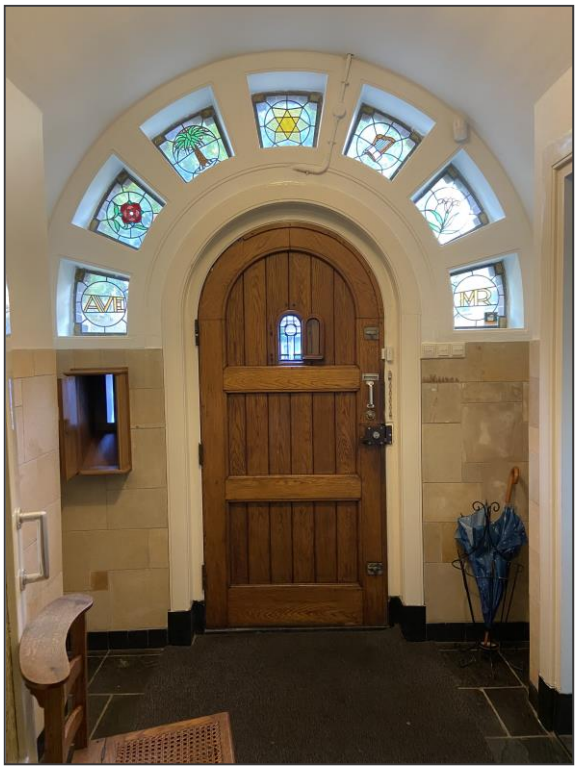

Vervolgvel
12

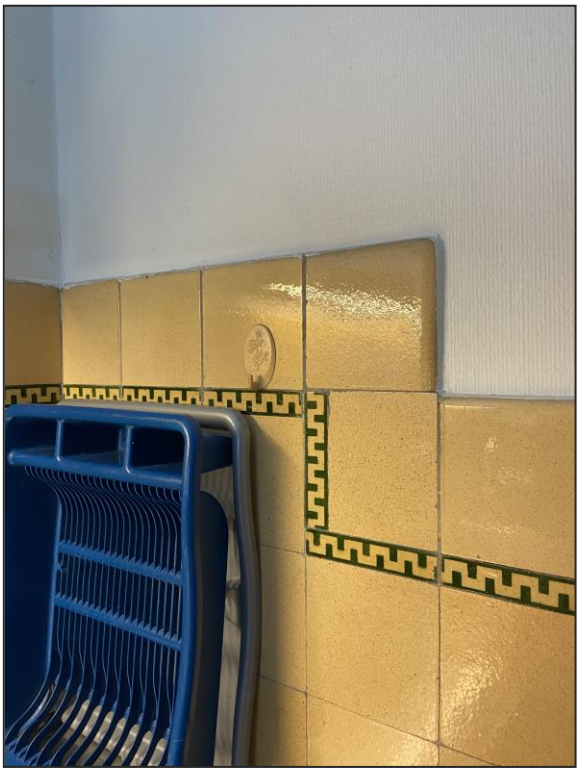

Vervolgvel
13

Vervolgvel
14

Vervolgvel
15

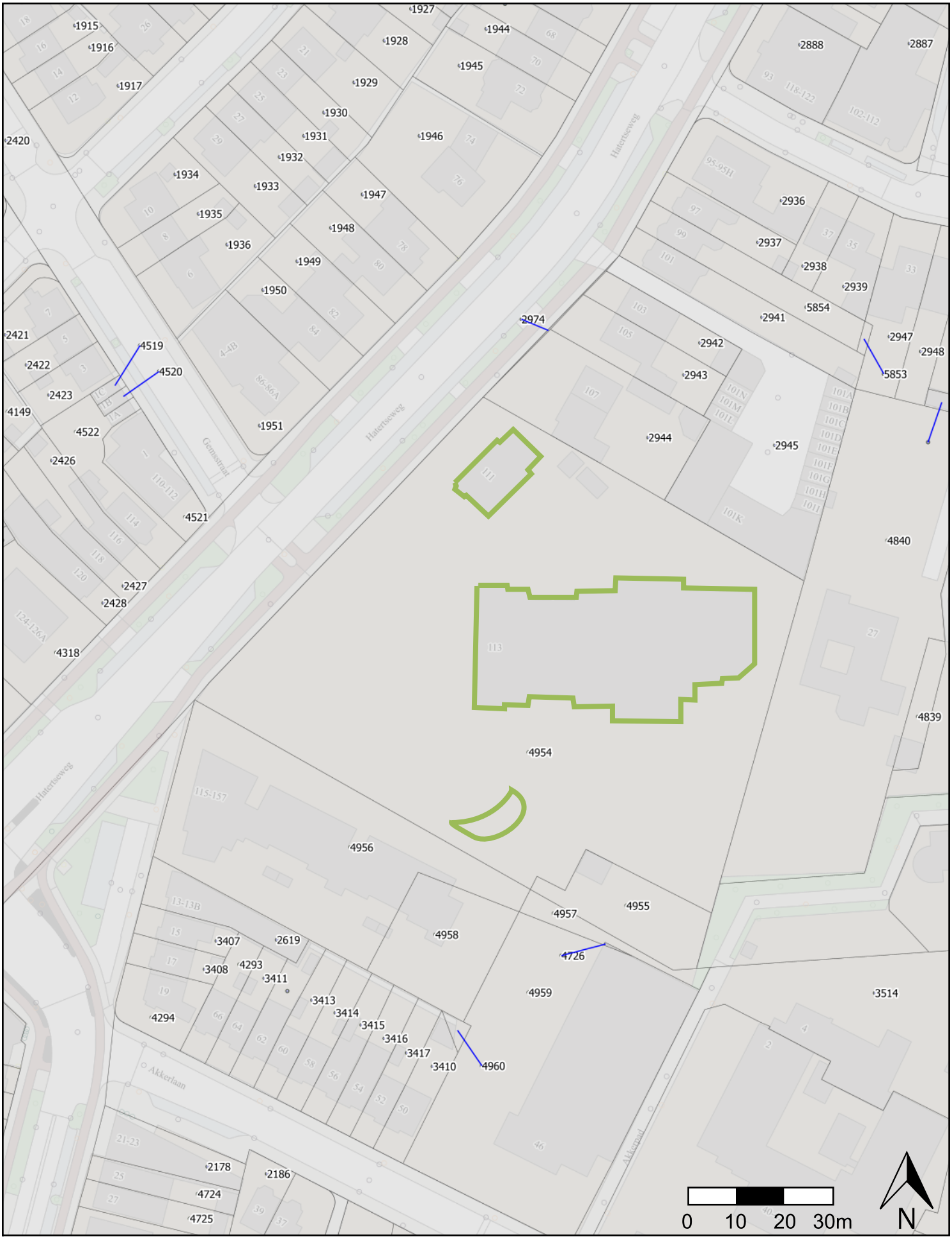

Vervolgvel
16

Vervolgvel
17

Monumentenregister Nijmegen

Hatertseweg 111-113, ID-code 2966

Copyright 2023 - Aan deze print kunnen geen rechten worden ontleend - Afdrukdatum: 15-03-2023 Schaal: 1:1000